

‘રોંઢાવેળા’ – અદના આદમીની આપવીતીકથા | ડંકેશ ઓઝા

રોંઢાવેળા : લે. ડૉ. બાબુભાઈ ઢોલરિયા, પ્રકાશક : ગૂર્જર ગ્રંથરત્ન કાર્યાલય, ગાંધીરોડ, અમદાવાદ ૩૮૦૦૦૧, પૃ. ૧૩૨, કિં. રૂ. ૭૫/-

‘રોંઢાવેળા’ ડૉ. બાબુભાઈ ઢોલરિયાનું સંક્ષિપ્ત આત્મવૃત્તાંત છે. જીવનની ઢળતી સાંજે ભૂતકાળનો થોડો ભાર શબ્દોમાં ઠાલવીને હળવા થવાના ખ્યાલથી લેખનકાર્ય કર્યું છે. અવઢવ અને સંકોચ પણ છે. પરંતુ પ્રાપ્ત થયેલા સંઘર્ષમય જીવનને તેમણે પ્રામાણિકપણે રજૂ કર્યું છે. તેમની કથા રસપ્રદ એટલા માટે છે કે ધૂળનાં ઢેફાં વચ્ચે, ગ્રામલક્ષ્મીના ખોળામાં ઊછરતાં તેમને ‘અક્ષરનાં અજવાળાં’ કેવી મુશ્કેલીએ સાંપડ્યાં તેનું વિગતે બયાન અહીં છે. એટલે કે આ સંઘર્ષયાત્રા છે. કિશોરકાળથી તરુણવય સુધી સવેતન ‘સાથી’ તરીકે ઘડતર થયું અને પછી શિક્ષણના માર્ગે તેઓ પ્રૌઢશિક્ષણના ડોક્ટરપદે પહોંચ્યા.

ભીતર પડેલાં આપવીતી અને સંસ્મરણો લખવાનું સૂચન રૂડા ભગતનું. નિવૃત્તિ પછી ૧૯૯૯માં પોતાની સંસ્થામાં નિમંત્રીને, લખાવીને, આ યાત્રાને વાચકો સુધી પહોંચાડવાનું તેમણે જ કર્યું. ગામડામાં, ખાસ કરીને સૌરાષ્ટ્રના ગામડામાં, બપોર ઢળ્યા પછીના સમયને રોંઢો કહેવાય. ઢળતી ઉંમરે લખેલી ગઈકાલની કથા તેથી ‘રોંઢાવેળા’ શીર્ષક ધરાવે છે. બાબુભાઈના જમાનામાં ખેડુભાઈને શિરામણ, પછી છાસ-રોટલા અને વાળુની કેવી મથામણ હતી એ આ અનુભવકથાના વાચકને સમજાય છે. કથાની શરૂઆત નિવૃત્તિની ઘડીથી થાય છે પરંતુ અંતનું વાક્ય છે : “હવે રોંઢાવેળા થઈ ગઈ. ઘરભણી જાઉં છું.”

કથા કરુણ છે અને અંત તેથીય કરુણ છે. નવ-ઢસ વર્ષનો છોકરો સાત સાત માણસવાળા કુટુંબનું પૂરું કરવા તનતોડ મહેનત કરે છે. તો વળી, મનમાં ભણતરના કોડ જાગે છે. આછાપાતળા અક્ષર ઓળખતો થયો છે અને ખાતર ભરેલા ગાડામાં છાપાનો કાગળનો ટુકડો જુએ છે : ફ...લ...છ...બ. ઝૂંપડીમાં છાનુંમાનું ફાનસ કરીને વાંચે છે. માલિકનો લાફો ખાય છે પણ ધૂળમાં આંગળીથી અક્ષર પાડે છે. ભણવાની ધૂન લાગી છે. ‘ભોમિયો’ મંગાવી શાળાંત પરીક્ષા આપે છે. ‘માસ્તરસાહેબ’ લોકશિક્ષણના માર્ગે લોકપ્રિયતા હાંસલ કરે છે. કોઈ ફિલ્મ જોતાં હોઈએ તેવી કથા છે અને આ એકલવ્યની કથા કચકડે પણ કંડારાઈ છે ! એકસાથે અનેક ઘોડા પલાણીને શિક્ષણ અને કુટુંબવિકાસ એકસાથે સાધતા જાય છે. ૧૯૬૩-૬૪માં એસ.એસ.સી., ૧૯૭૪માં બી.એ., ૧૯૭૮માં એમ.એ. અને ૧૯૮૭માં ડોક્ટર (પીએચ.ડી.). અત્યારે અમૃતપર્વ નજીકમાં છે ત્યારે પૂરું પેન્શન મળે તે માટે સંઘર્ષરત છે !

સંઘર્ષ કોના જીવનમાં નથી હોતો ? પરંતુ ‘ઉપાધિયોગ’ને ‘સમાધિયોગ’માં પલટનારા કેટલા ? બાબુભાઈની અનુભવકથા કે સંઘર્ષકથા ખરા અર્થમાં એમની વિકાસકથા પણ છે. પડકારો સામે ઝઝૂમતી વેળાએ તેમણે માત્ર પોતાનો નહીં, બીજાનો પણ વિચાર કર્યો છે. તેથી જ આ આત્મકથા બીજા અનેક માટે પ્રેરણાકથા પણ બની રહે છે. ઉમાશંકર જોશી, ઈશ્વર પેટલીકર, બબલભાઈ મહેતા, ઈશ્વરભાઈ પટેલ, ચુનીભાઈ ભટ્ટ, યશવંત શુક્લ, રૂપસિંહ સોલંકી જેવાના સાન્નિધ્યને તેમણે વિધાયક રીતે ખપમાં લીધું છે. આખી કથામાં પ્રસંગ-પ્રસંગે, ઘટનાએ-ઘટનાએ તેમનું મનોમંથન, મથામણ, મૂંઝવણ, ચિંતન વાચકને બાબુભાઈના અંતરમાં ડોકિયું કરાવે છે અને વાચકના આંતરવિકાસનું તે નિમિત્ત બની શકે છે.

કહેવાયું છે કે જિંદગીમાં બે જ મુશ્કેલીઓ છે : એક, તમને જોઈતી ચીજ ન મળે તે અને બીજી, મળી જાય તે. આ અટપટું છતાં સાચુકલું છે. મેળવેલી ચીજ બીજી મુસીબતો પણ લઈ આવે ! બાબુભાઈના જીવનમાં એ જ બને છે. ભણવાની મથામણ અને ભણ્યા પછી, ભણેલાઓની વચમાં, ભણતરની મર્યાદાઓ જોતાં, ત્રાસતા બાબુભાઈની મથામણ. કવિ ઉમાશંકરે બાબુભાઈના પત્રના જવાબમાં બરાબર જ કહેલું કે “ડિગ્રી હોવી એ મોટી લાયકાત નથી, પણ ડિગ્રી ન હોવી એ ગેરલાયકાત છે.” આગળ કહેલું કે “ક્ષણક્ષણ, ભણતર જ છે... હવે જીવન સાર્થક કરવું તમારા હાથમાં છે.”

ભણવું એટલે શું ? સાથી શિક્ષકો કે અધ્યાપકોની જેમ કેરિયરિસ્ટ બનવું ? ના. ઉમાશંકર તાલીજ આપે છે જે ગાંધીની તાલીજ જ છે : “અનેક ઢોલરિયાને તમારી તરફથી હુંફ મળે ને તેઓને જ્ઞાનભંડારની ચાવી મળવામાં તમારી સહાય થાય. જૈફ ઉંમરના થાઓ ત્યારે પાછળ નજર કરીને જોજો કે કેટલા ઢોલરિયાનાં હેયાં ઠારી શક્યા.” કવિ પોતાની જિંદગીના સારરૂપ બે પંક્તિ પત્રમાં લખે છે જે અંકે કરવા જેવી છે :

મને મળી નિષ્ફળતા અનેક,

તેથી થયો સફળ કેંક હું જિંદગીમાં –

અને અંતે ઉપકુલપતિ ઉમાશંકર પ્રમાણપત્ર આપે છે : “નિષ્ઠાથી શું નથી થઈ શકતું ? તમારું જીવન એનો ઉત્તર છે.”

બાબુભાઈના ગાઈડ ડૉ. ભાનુપ્રસાદ પંડ્યાએ સંકલ્પ, શ્રદ્ધા અને પુરુષાર્થની વિકાસકથાને આવકારતાં એક જપાની શિલ્પને યાદ કર્યું છે. જપાનના હેકુરા ટાપુની એક શાળાના પ્રવેશદ્વાર પાસે જ એક છોકરાનું પૂતળું ઊભું છે. એના ખભા ઉપર લાકડાની ભારી છે, પણ એના હાથમાં પુસ્તક છે. એનું નામ છે : નિનોમિયા કિંજિરો. આ પૂતળું એ સંદેશ આપે છે કે એક શ્રમિક પણ ભણી શકે છે ! બાબુભાઈની આત્મકથા તેનું જીવંતજાગતું ઉદાહરણ જ છે.

‘સાથી’ એટલે આખું વરસ ખેડૂતને ત્યાં વેઠ કરવા બંધાયેલો ચાકર. ૧૦ વર્ષની ઉંમરથી આ મજૂરી શરૂ થઈ. પરંતુ એ બધી કથા બહુ ઓછાં પાનાંમાં લખાઈ છે. આત્મકથાના છત્રીસમા પાને તો ‘સાથી’માંથી સાહેબ’ પ્રકરણ આવે છે અને બાબુભાઈ લખે છે : ‘ખેતમજૂરમાંથી શિક્ષક બન્યો.’ જામનગર જિલ્લાની નાની વાવડી પ્રાથમિક શાળામાં મદદનીશ પ્રાથમિક શિક્ષકનો ઓર્ડર મળ્યો. ખેતમજૂર સાથીને વરસના રૂ. ૬૦૦ મળતા’તા. હવે મહિનાના રૂ. ૮૦ પ્રમાણે રૂ. ૭જાર જેટલા બાર મહિને મળવાના હતા. પૈસારૂપિયા વધારે નહોતા પરંતુ સામાજિક સ્ટેટસમાં આભજમીનનો તફાવત હતો. માસ્તરને જે માન મળવા લાગ્યું એ જ મોટો ફરક ! બાબુભાઈ લખે છે “અને શિક્ષણ નહિ લીધેલાએ શિક્ષણ આપવાનું શરૂ કર્યું.” (પા. ૩૭) “મજૂરમાંથી શિક્ષક બનેલાને માનમોભો વધેલો જણાય. તેનો આનંદ કેવો હોય તેનું વર્ણન કરી શકવા મારી પાસે શબ્દો નથી.” (પા. ૩૯)

ખેતમજૂર તરીકે કામ કરતા બાબુભાઈએ અપમાનો તો સઘાં પરંતુ પીપળનાં પાન ખાઈને દિવસ પણ કાઢ્યો છે. સાપ જેવાં ખતરનાક પ્રાણીઓથી ડરવાનું પણ થયું છે. અદ્વૈતની સંસ્કૃતિના આ દેશમાં માલિક-મજૂરના વ્યવહારુ સંબંધ કેવા હોય છે તેનો જબરો ચિતાર અહીં રજૂ થયો છે. ઉનાળામાં ખોદી કાઢેલાં શક્કરિયાંનાં મૂળિયાં ખેતરમાં રહી ગયાં હોય અને ચોમાસામાં ફૂટી નીકળ્યાં હોય તે ભૂખ્યા બાબુનું ભોજન બન્યાં છે. એવા સમયમાં આપવાતનો વિચાર પણ

આવ્યો છે. “વિચાર આવ્યો કે આ પૂરમાં ધૂબકો મારીએ તો આ બધાં દુઃખોમાંથી છુટકારો મળી જાય.” (પા. ૧૩) આ દેશમાં હજુ ભાંગ્યાના ભેરુ થનારા છે. પથુમામો અને જેહીમામી દેવીપૂજક સમાજનાં. પણ ભાણિયો ગણીને પહેલાં બાબુને ખવડાવે, પછી પોતાનાં બાળકોને ! લેખક લખે છે : “એક બાજુથી જેને ઉજળિયાતો તુચ્છ ગણતા હતા, બીજી બાજુ આવા દેવીપૂજક કોમ જેવા નીચા ગણાતા કેટલા ઊંચા માણસો હતા ! તે મારા જેવા રસ્તે રઝળતા પથ્થરને પણ દેવ ગણીને પૂજતા હતા.” (પા. ૧૫) એ જ રીતે વાલાબાપા. સિતેર વરસના અભણ વાલાબાપા પુત્રવધૂના પંદર તોલાના સોનાના દાગીના આપવા તૈયાર થયા અને તે સામે ચાલીને માંગ્યા વિના. (પાન ૫૩) લેખક ચિંતનાત્મક સ્થિતિમાં લખે છે :

“લોકો તો મારે મન નિર્દોષ, સરળ અને પવિત્ર લાગ્યા છે. બુદ્ધિજીવીઓએ સમસ્યાઓ ઊભી કરી છે. બધા જ બુદ્ધિજીવીઓની વાત નથી. પરંતુ મોટો ભાગ એવો રહ્યો છે કે સમાજ પાસેથી વધુ ને વધુ મેળવવું અને ઓછામાં ઓછું આપવું. તે પણ લાચાર બનાવીને આપવું. મારા શ્રમજીવીના અનુભવ અને શ્રમજીવીના ખોળિયામાં પ્રવેશ કરીને જોઉં છું ત્યારે આવું દેખાય છે.” (પા. ૫૮)

જેમ સૌરાષ્ટ્રનાં નાનાં ગામોમાં બાબુભાઈ માત્ર શાળાના જ શિક્ષક ન બની રહ્યા પણ લોકશિક્ષક તરીકે પણ ઊભર્યા, તેમ શૈક્ષણિક મનોવિજ્ઞાનનો ઉપયોગ કરીને વડિયાના નાગાણી કુટુંબના હિસાબનીશ એવા બિનગુજરાતીનાં બે બાળકોને પોતાને ત્યાં રાખીને ઉછેરવાનું પુણ્યકાર્ય પણ કર્યું. માનસિક રીતે નબળા મંદબુદ્ધિના ત્રીજા ધોરણના છોકરાને કુદરતી હાજત પરનો પણ કાબૂ ન હતો. તેનો બુદ્ધિઆંક (IQ) નીચો હતો. બાબુભાઈએ બાળમાનસમાં જડ કરી ગયેલી ભયગ્રંથિને દૂર કરવાનો સમભાવથી, ધીરજથી પ્રયત્ન કર્યો, અને અસાધારણ, અકલ્પ્ય પરિણામ મળ્યું ! બાબુભાઈનું વિધાયક માનસ (positive attitude) લખે છે : “એ બાળકો ગયાં પરંતુ એક બાળક મૂકતા ગયા. મારે ત્યાં લગ્નનાં પંદર વર્ષ બાદ દીકરાનો જન્મ થયો ! (પા. ૭૦)

બાબુભાઈ field work – ક્ષેત્રકાર્યના એવા અનુભવી હતા કે સૌરાષ્ટ્ર યુનિ., તજજ્ઞ સમિતિઓ, પરિસંવાદો, યુજીસીની બેઠકો કે નીતિઘડતરની બેઠકોમાં પણ ધીરે ધીરે યોગદાન કરતા થયા. શરૂઆતમાં સંકોચ પામે, પૂછે તો જ બોલે તેમણે ચિકિત્સકદષ્ટિથી લખ્યું છે : “ભયની લઘુતાગ્રંથિ મનમાં સ્થાયી થયેલી હતી જ. નીકળતાં બહુ વાર લાગે.” (પા. ૭૪) ક્યારેક તો પોતાના અનુભવો બેઠકમાં રજૂ કરે તો લોકોને કાલ્પનિક લાગે. પછી બાબુભાઈએ જ્યારે કહ્યું કે “પેટલીકરજી, મેં જે વાર્તા લખી છે તે કાલ્પનિક નથી પણ વાસ્તવિક છે.” ત્યારે તેમણે બે કલાક વાતો કરી, ટાંચણ કરી લીધું અને ‘સંદેશ’ની પોતાની કોલમમાં જૂના ફોટા સાથે લખ્યું : “મહાભારતના એકલવ્યની યાદ આપતા બાબુભાઈ બેલરિયા.” યુનીભાઈ ભટ્ટે ‘જીવનદીપ’ સામયિકમાં પાંચ પાનાં ભરીને લખ્યું કે “સાંકીકડાં સળગી શકે.” આનાથી બાબુભાઈ વધુ નમ્ર બન્યા. એમ માનીને જીવું છું કે મારી કથા વાંચીને કોઈ ભાંગી ગયેલા અધવચ્ચે ભટકી પડેલાને પ્રેરણા મળે. જો મળતી હોય તો સારું છે, પરંતુ મારે તો તેવું બનવાનું અને ઊર્ધ્વગતિ કરવાની કેવડી મોટી મથામણ કરવાની આવે !” (પા. ૭૮)

આપણો સમાજ હજુ કેવો છે તે વાત બબલભાઈના પ્રસંગોમાં વર્ણવાઈ છે. બ્રાહ્મણ છે એવું જાણે તો આદર થાય પણ સવારમાં ઝાડું લઈને સ્વચ્છતાનું કામ કરે તો જ્ઞાતિ વિશે

શંકા થાય ! વિદ્યાપીઠના મગનભાઈ જો. પટેલ રવિશંકરદાદા સાથે ચાલેલા ને સ્મૃતિકથાઓ પણ લખેલી. તેઓ અમદાવાદની એક સોસાયટીમાં રહેવા ગયા અને સવારે કચ્છ મારી ઊભો સાવરણો લઈ આંગણું સાફ કરે તો લોકો એ ‘પટેલ’ નહીં પણ ‘હરિજન’ હોવાની જ ચર્ચા કરે ! આ આપણો ગ્રામીણ અને શહેરી સમાજ છે. ‘ભણે તે બગડે’ એવું પણ માને છે. પરંતુ ભણીને દંભી ન બને અને શ્રમકાર્ય કરે તોય ન સ્વીકારે એવો ! કલકત્તાના પગરિક્ષાવાળાને બાબુભાઈ રૂપિયો વધુ આપે તો ધન્ય થઈ જાય. બાબુભાઈનું ચિંતન છે : “અભાવમાં જીવતાને થોડું પણ મળે તો મળ્યાનો આનંદ હોય છે. જ્યારે સંપત્તિવાળાને ગમે તેટલું પ્રાપ્ત થાય એ પ્રાપ્તિની તૃપ્તિ હોતી નથી.” (પા. ૮૮)

આગળ કહ્યું તેમ, પ્રૌઢશિક્ષણ, પ્રારંભિક શિક્ષણનું સાર્વત્રીકરણ અને નિરક્ષરતા-નિર્મૂલન વિશેની પણ આ અનુભવકથા છે. યુજીસી પોલિસી બનાવે પણ અમલીકરણનું માધ્યમ યુનિ. જેમાં કોઈને આ વાતમાં રસ જ ન પડે ! જે અધ્યાપક રાતદિવસ આવાં લોકસેવાનાં કામ કરે તેની હાંસી ઉડાવાય. (પા. ૮૨) “તેઓ નબળા સમાજ સુધી પહોંચવા માગતા ન હતા કારણ કે તે કામ આકરું હતું તેમ તેઓને લાગતું હતું. વળી અપયશ મળવાની પણ દહેશત તેમાં તેઓ જોતા હતા.” (પા. ૮૩) બાબુભાઈ બેલરિયા જેવા સાચુકલા શિક્ષકજીવને ઊંચી સંસ્થાઓમાં બેઠેલાઓનાં વર્તન-પ્રવર્તન ખૂબ પીડા આપી છે. વ્યક્તિગત રાગદ્વેષને લીધે પ્રજાના કાર્યક્રમોને હાનિ પહોંચતી અને અંતે ગરીબ જનતા બિચારી લાભોથી વંચિત રહેતી. તેમને સાથી (ખેતમજૂર)ના દિવસો યાદ આવતા. પછાત કોમની સ્ત્રી કણબીનો છોકરો અભડાઈ ન જાય એની કાળજી માંસાહારી ચપ્પુ વાપરતાં રાખતી. જ્યારે અહીં સીમિત માણસોને જ લાભ અપાવવા માટેની સતત મથામણ કરતી સંસ્થાની કેવી દાનત ? બંને વચ્ચે મને પૃથ્વીના બંને ધ્રુવો વચ્ચેના અંતર જેટલું અંતર જણાયું છે.” (પા. ૮૭)

ખેતમજૂરમાંથી નિયામકપદે પહોંચેલા અને ડૉક્ટરેટ પામેલા બાબુભાઈની વ્યથા સાંભળો. ઉચ્ચશિક્ષણ સંસ્થા નિષ્ફળ જાય ત્યારે માણસને કોણ ઊંચે લઈ જશે ? “એનો ઉત્તર મારી જેહીબહેન વાઘરણ, મારી જીવીફુંઈ અને મારા વાલાબાપા છે. પીએચ.ડી. થયેલા મારા પ્રોફેસર કે કુલપતિપદ પર બિરાજમાન મહાનુભાવ કે ઉચ્ચશિક્ષણના પદાધિકારી તેમજ રાજ્યના શિક્ષણમંત્રીઓ અને સચિવોમાં મેં એ તાકાત જોઈ નથી. વિજ્ઞાન અને ટેકનોલોજીનું શિક્ષણ કદાચ યુનિવર્સિટીઓ આપી શકશે પરંતુ માણસ અને તેને વિશ્વનાગરિક બનાવવાનું શિક્ષણ આપવાને શક્તિમાન ત્યારે બની શકશે કે પોતાનું પરંપરાગત કોચલું તોડે તો. એમાં તેમની તૈયારી નથી. તેનો સંઘર્ષ કરતાં કરતાં ઘણો સમય વીતી જાય અને મોડું થતું જાય.” (પાન ૮૮-૮૯)

બાબુભાઈએ આશા કે પુરુષાર્થ છોડ્યાં નથી. ચાલીસ વર્ષની નોકરીમાં જેમ ઉપર ગયા તેમ નિરાશ થતા ગયા. આ આત્મકથા મારા મતે આપણા શિક્ષિત સમાજ સામેનું આરોપનામું પણ છે, જો સમજાવે તો. એમની પ્રેરણામૂર્તિ તો એકલવ્ય અને સત્યઘટના એવી હેલનકેલર છે. એમને તો કોઈ ફરિયાદ કરવી નથી. એમની ભૂખ લોકોના પ્રેમની જ રહી છે. જે મળ્યું તેનાથી તેઓ તો સંતુષ્ટ છે. સમાજે આપેલા બોજથી પોતે ઢંકાઈ ગયાનું અનુભવે છે. તેમની ફરિયાદ શાસનવ્યવસ્થા સામે જરૂર છે : “તેણે મને અન્યાય કર્યો છે.” (પાન ૧૧૮) એમણે તો જોકે માફી પણ માંગી છે.

આપણી લોકશાહી, આપણી શાસનવ્યવસ્થા, સંગઠિતવર્ગના પોતાના હિત જાળવવાના કાવાદાવા અને ગરીબ આમપ્રજા અને અગ્રવર્ગ વચ્ચેની વધતી ખાઈ વગેરે વાચકને ચિંતિત કરી મૂકે છે, હલબલાવી મૂકે છે. 'રોઢાવેળા'નું વાચન આપણી ઊંઘ ઉડાડે અને સ્વાર્થને બીજા નંબરે મૂકવા પ્રેરે તો ભારતદેશનો જયવારો શક્ય છે, અન્યથા નહીં એટલું નક્કી.

કેટલુંક સાહિત્ય આપણને આનંદ આપે છે તો વળી બીજું કેટલુંક આપણો દુન્યવી આનંદ લૂંટી લે છે, હરી લે છે. આપણી આસપાસના સમાજ અને તંત્ર અને બંનેનાં વલણો વિશે વિચારવા મજબૂર કરે છે. સંવેદનશીલ વ્યક્તિને સહેવું પડે તે આપણને પચવું ન જોઈએ અને એવી સ્થિતિમાં ફેરફાર લાવવા પ્રયત્નશીલ તો બનવું જોઈએ. આપબળે, સંઘર્ષો ખેડીને, અવરોધો પાર કરનાર વ્યક્તિ કોઈ પણ પ્રકારના એવોર્ડપ્રાપ્ત વ્યક્તિ કરતાં વધુ ગમે તેવી સમજણ વિકસતી રહેવી જોઈએ. આ બધી વાતનો સાર એટલો જ કે સંવેદનાનો વિસ્તાર થતો રહેવો જોઈએ. મારી વાચકસંવેદના અને નાગરિકસંવેદનાનો વિસ્તાર અને વિકાસ કરતું આવું પુસ્તક મને ખૂબ જ ગમે અને એ વાત બીજાઓને વહેંચવી પણ ગમે. 'મરીઝા'નો પેલો જાણીતો શેર

યાદ

આવે છે :

બસ એટલી સમજ મને પરવરદિગાર દે
સુખ જ્યાં મળે જેવું મળે બધાના વિચાર દે.